

Telangana Socio-Economic Survey 2023

తెలంగాణ జనాభా పరంగా దేశంలో 12వ స్థానంలో ఉంది (2011 జనాభా లెక్కల ప్రకారం 350.04 లక్షలు) మరియు వైశాల్యం (1,12,077 చ.కి.మీ) పరంగా 11వ స్థానంలో ఉంది. 79% మరియు 69% పరీవాహక ప్రాంతాలతో ఈ ప్రాంతం ప్రధానంగా గోదావరి మరియు కృష్ణా నదుల ద్వారా ప్రవహిస్తుంది. రాష్ట్ర అధికార భాషలు తెలుగు మరియు ఉర్దూ. రాష్ట్రం 10 జిల్లాలను 33 జిల్లాలుగా, 459 మండలాలను 612 మండలాలుగా, 8,368 గ్రామ పంచాయతీలను 12,769 గ్రామ పంచాయతీలుగా మార్చింది.

బడ్జెట్ ముఖ్యాంశాలు

తెలంగాణ ఆర్థిక మంత్రి శ్రీ టి. హరీష్ రావు 2023-24 ఆర్థిక సంవత్సరానికి గాను రాష్ట్ర బడ్జెట్ను ఫిబ్రవరి 6, 2023న సమర్పించారు. 2023-24 (ప్రస్తుత ధరల ప్రకారం) తెలంగాణ రాష్ట్ర స్థూల దేశీయోత్పత్తి (GSDP) సుమారుగా రూ. 14 లక్షల కోట్లుగా అంచనా వేయబడింది, 2022-23 కంటే 6.7% పెరిగింది. 2023-24లో ఖర్చు (అప్పులు తిరిగి చెల్లించకుండా) రూ. 2,77,690 కోట్లుగా అంచనా వేయబడింది, 2022-23 సవరించిన అంచనాల కంటే ఇది 23% పెరిగింది. అదనంగా, 2023-24లో రాష్ట్రం రూ. 12,706 కోట్ల రుణాన్ని తిరిగి చెల్లించనుంది.

2023-24 కోసం రసీదులు (రుణాలు మినహాయించి) రూ. 2,39,455 కోట్లుగా అంచనా వేయబడింది, 2022-23 సవరించిన అంచనాతో పోలిస్తే ఇది 30.6% పెరిగింది. 2022-23లో, రసీదులు (రుణాలు మినహాయించి) బడ్జెట్ అంచనా కంటే రూ. 17,227 కోట్లు (9% తగ్గుదల) తగ్గుతాయని అంచనా.

2023-24లో ద్రవ్య లోటు రూ. 38,235 కోట్లుగా అంచనా వేయబడింది, ఇది GSDPలో 2.7% లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది. 2022-23లో, సవరించిన అంచనాల ప్రకారం, ఆర్థిక లోటు GSDPలో 3.2%గా ఉంటుందని అంచనా వేయబడింది, ఇది GSDPలో 4.0% బడ్జెట్ అంచనా కంటే తక్కువగా ఉంటుంది.

2022-23లో (రూ. 2,980 కోట్లు) సవరించిన అంచనాల కంటే 2023-24లో రెవెన్యూ మిగులు రూ. 4,882 కోట్లుగా అంచనా వేయబడింది. 2022-23లో రెవెన్యూ మిగులు యొక్క సవరించిన అంచనాలు GSDPలో 0.2% (రూ. 2,980 కోట్లు), 2022-23లో GSDPలో 0.3% బడ్జెట్ అంచనా (రూ. 3,755 కోట్లు) కంటే తక్కువ.

తెలంగాణ సామాజిక ఆర్థిక సర్వే 2023 ముఖ్యాంశాలు

2022-23 సంవత్సరానికి తెలంగాణ స్థూల ఆర్థిక సూచికలు

- 2022-23లో, తెలంగాణ రాష్ట్ర స్థూల దేశీయోత్పత్తి (GSDP) ప్రస్తుత ధరల ప్రకారం రూ. 13.27 లక్షల కోట్లు. తెలంగాణ GSDP ప్రస్తుత ధరల ప్రకారం 2022 - 23లో 15.6% పెరిగింది.
- 2022-23లో, తెలంగాణలో ప్రస్తుత ధరల ప్రకారం తలసరి ఆదాయం (PCI) రూ.3.17 లక్షలు, ఇది రూ. 2022-23లో జాతీయ తలసరి ఆదాయం (రూ.1.7 లక్షలు) కంటే 1.46 లక్షలు ఎక్కువ.
- స్థిరమైన (2011-12) ధరల వద్ద తెలంగాణ GSDP గత సంవత్సరం కంటే 7.4% పెరిగింది. 2022-23లో వాస్తవ GDPలో 7.0% పెరుగుదలను అనుభవించిన భారతదేశం కంటే రాష్ట్ర పనితీరు మెరుగ్గా ఉంది.
- 2021-22 సంవత్సరంలో, తెలంగాణ నామమాత్రపు PCI (తాత్కాలిక అంచనాల ప్రకారం రూ.2,75,443) పదమూడు సాధారణ రాష్ట్రాలలో 2వ అత్యధికంగా ఉంది.
- తెలంగాణలో వ్యవసాయం మరియు అనుబంధ రంగాలు 2021-22 మరియు 2022-23 మధ్య స్థూల విలువ జోడింపు (GVA) (ప్రస్తుత ధరలు)లో 11.9% వార్షిక వృద్ధిని సాధించాయి. ఇది 2021-22 వృద్ధి రేటు కంటే వృద్ధి రేటులో 2.2 శాతం పాయింట్ల పెరుగుదల. ఈ రంగం రాష్ట్ర జనాభాలో 45.8% మందికి ఉపాధి కల్పిస్తున్నందున, తెలంగాణ జీవన ప్రమాణాలను మెరుగుపరచడంలో దాని ఆర్థిక విజయం కీలకం.
- తెలంగాణలో పారిశ్రామిక రంగం 2022-23లో 10.5% వృద్ధిని సాధించింది.
- రాష్ట్ర ఆర్థిక వృద్ధికి ప్రాథమిక సహకారం అందించే సేవల రంగం - 2022-23లో ప్రస్తుత ధరల ప్రకారం దాని GVAలో 17.5% గణనీయమైన వృద్ధిని సాధించింది.
- రాష్ట్రంలో నిరుద్యోగిత రేటు తగ్గుముఖం పట్టింది. అక్టోబర్-డిసెంబర్ 2020 త్రైమాసికం మరియు జూలై-సెప్టెంబర్ 2022 త్రైమాసికం మధ్య ప్రస్తుత వారపు స్థితి (నాలుగు త్రైమాసిక సగటు కదిలే) ప్రకారం పట్టణ నిరుద్యోగిత రేటులో 8.2 శాతం పాయింట్ల క్షీణత ఉంది.

పబ్లిక్ పైనాన్స్

- 2022-23 ఆర్థిక సంవత్సరానికి తెలంగాణ బడ్జెట్ మొత్తం వ్యయం రూ.2,56,859 కోట్లు, ఇందులో రెవెన్యూ మరియు మూలధన వ్యయం రెండూ ఉన్నాయి.
- సంక్షేమ పథకాలకు పెద్ద ఎత్తున కేటాయింపులు చేసినప్పటికీ 2021-22 నాటికి (రూ. 25,955) మూలధన వ్యయం అధిక స్థాయిలో (రూ. 29,728 కోట్లు) బడ్జెట్ చేయబడింది.
- తెలంగాణ దాని SOTR నుండి GSDP నిష్పత్తి 7.21%తో భారతదేశం GSలో రెండవ అత్యధికంగా ఉంది, అయితే భారతదేశం GS సగటు 6.07% .

- రాష్ట్ర వస్తువులు మరియు సేవల పన్ను (SGST) (34.5%) మరియు అమ్మకపు పన్ను (33.3%) అతిపెద్ద భాగాలు మొత్తం వ్యయంలో (78.1%) అభివృద్ధి వ్యయంలో తెలంగాణ అత్యధిక వాటాను కలిగి ఉంది. ఆర్థిక లోటు మార్కెట్ రుణాలు (85.6%), కేంద్ర ప్రభుత్వ రుణాలు (0.6%), పబ్లిక్ ఖాతాలు (13.6%) మరియు ఇతర మూలాల (0.4%) ద్వారా నిధులు సమకూరుతాయి.
- 2018-21లో రెవెన్యూ రాబడుల శాతంగా తెలంగాణ నిబద్ధత వ్యయం 48.6%, అదే కాలానికి భారతదేశ GS సగటు (55.1%) కంటే తక్కువ

వ్యవసాయం మరియు అనుబంధ రంగాలు

- రాష్ట్ర ఆర్థిక వ్యవస్థకు అటవీ, పశుసంపద మరియు మత్స్య రంగాల స్థూల విలువ జోడింపు (ప్రస్తుత ధరలు) 2014-15లో రూ.76,123 కోట్ల నుండి 2022-23లో రూ.2,17,877 కోట్లకు (PAE) 14.05% CAGRని చూపింది. అదే కాలంలో అఖిల భారత స్థాయిలో సెక్టార్ CAGR 9.97%.
- ఈ వృద్ధిలో గణనీయమైన భాగం పశువుల ఉప-రంగం ద్వారా నడపబడింది, ప్రస్తుత ధరల ప్రకారం మొత్తం రంగం GSVAలో ప్రస్తుతం పశువుల వాటా 47.69%, తరువాత పంటలు 45.20%, ఫిషింగ్ మరియు ఆక్వాకల్చర్ 3.05%, అటవీ మరియు లాగింగ్ రంగం ఉన్నాయి. 2022-23లో 4.06% (PAE).
- రాష్ట్రంలో వరి ఉత్పత్తి 2015-16 మరియు 2021-22 మధ్య 342% పెరిగింది (45.71 లక్షల MTల నుండి 202 లక్షల MTలకు) మరియు రాష్ట్రం రెండవ అతిపెద్ద కంట్రీబ్యూటర్గా అవతరించింది.
- కేంద్ర సేకరణకు. అదేవిధంగా, పత్తి ఉత్పత్తి 2015-16లో 18.85 లక్షల మెట్రిక్ టన్నుల నుండి 2021-22 నాటికి 25.08 లక్షల మెట్రిక్ టన్నులకు 33% పెరిగింది.
- 20వ పశుగణన-2019 ప్రకారం గొర్రెల జనాభాలో తెలంగాణ మొదటి స్థానంలో ఉంది. గొర్రెల జనాభా 2012 నుండి 2019 మధ్య 48.51% పెరిగింది (2012లో 12.8 మిలియన్లకు 2019లో 19.1 మిలియన్లకు). 2021-22లో తెలంగాణ గుడ్ల ఉత్పత్తిలో 3వ స్థానంలో, మాంసం ఉత్పత్తిలో 5వ స్థానంలో మరియు పాల ఉత్పత్తిలో 13వ స్థానంలో ఉంది.

పరిశ్రమలు

2022-23 సంవత్సరంలో, రాష్ట్ర స్థూల విలువ జోడింపు (GSVA)కి పరిశ్రమల రంగం సహకారం 18.96% కాగా, 21% శ్రామిక జనాభాకు ఉపాధి కల్పించింది. 2021-22 నుండి 2022-23 వరకు పారిశ్రామిక రంగం నామినల్ GVAలో 10.51% పెరుగుదల ఉంది. 2022-23లో (జనవరి 2023 వరకు), TS-iPASS రూ.20,237 కోట్ల విలువైన కొత్త పెట్టుబడులను తీసుకువచ్చే 2518 యూనిట్లను ఆమోదించింది. 2022లో ఇటీవల ప్రకటించిన ఈజ్ ఆఫ్ డూయింగ్ బిజినెస్ ర్యాంకింగ్ల తాజా ఎడిషన్ (2020)లో తెలంగాణ టాప్ అచీవర్స్ కేటగిరీలో చేర్చబడింది మరియు 2016 నుండి ఇది భారతదేశంలోని టాప్ 3 రాష్ట్రాలలో స్థిరంగా ర్యాంక్లో ఉంది.

రాష్ట్రం తన వినూత్న విధానాల ద్వారా పారిశ్రామిక రంగం వృద్ధికి నిరంతర కృషి చేసింది, ఫలితంగా పెట్టుబడులు మరియు ఉపాధి అవకాశాలు పెరిగాయి. TSiPASS, ప్రభుత్వ ప్రధాన చోరవ, 2022-23లో (జనవరి 2023 వరకు) 2,518 కొత్త పరిశ్రమల ద్వారా రూ. 20,237 కోట్ల పెట్టుబడులను ఆకర్షించింది మరియు 72,908 మందికి ఉపాధిని కల్పించింది.

సేవలు

- ప్రస్తుత (2022-23) ధరల ప్రకారం స్థూల రాష్ట్ర విలువ జోడింపు (GSVA)లో 62.81% వాటాతో తెలంగాణ ఆర్థిక వ్యవస్థలో సేవల రంగం ప్రబలమైన రంగం.
తెలంగాణలో సేవల రంగం (12.81%) 2014-15 మరియు 2022-23 మధ్య 2014-15 మరియు 2022-23 మధ్య ప్రస్తుత (2022-23) ధరల ప్రకారం స్థూల విలువ జోడింపు (GVA) యొక్క సమ్మేళన వార్షిక వృద్ధి రేటు (CAGR) ఆల్ ఇండియా సగటు (10.45%) కంటే 2.36 శాతం ఎక్కువ.
- ఉపాధికి సేవా రంగం సహకారం గ్రామీణ ప్రాంతాల కంటే తెలంగాణలోని పట్టణ ప్రాంతాలలో ఎక్కువగా ఉంది. పీరియాడిక్ లేబర్ ఫోర్స్ సర్వే 2020-21 ప్రకారం, రాష్ట్రంలో 63.22% పట్టణ కార్మికులు సేవా రంగంలో పనిచేస్తున్నారు, అయితే ఇది గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో 18.28%.
- ఈ ఉప-రంగంలో రైల్వేలు, రోడ్లు రవాణా మరియు వాయు రవాణా వరుసగా 6.40%, 57.24% మరియు 2.52% ఉన్నాయి.
- రాష్ట్రంలోని మొత్తం బ్యాంకు శాఖల్లో దాదాపు 30.51% గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో, 45.85% పట్టణాల్లో మరియు 23.63% సెమీ అర్బన్ ప్రాంతాల్లో ఉన్నాయి.
- 2020-21లో, తెలంగాణ GSVAలో (ప్రస్తుత ధరల ప్రకారం) 4.47% వద్ద బ్యాంకింగ్ మరియు బీమాలో 7వ అత్యధిక వాటాను కలిగి ఉంది, అయితే 2021-22లో ఇది GSVA (ప్రస్తుత ధరల ప్రకారం) ప్రత్యేక కేటగిరీ కాని రాష్ట్రాల్లో 4.99% వద్ద ఉంది.

మౌలిక సదుపాయాలు

- తెలంగాణ 2018 నాటికి గృహ విద్యుదీకరణలో 100% సంతృప్తతను సాధించింది.
- తెలంగాణలో మొత్తం 1,09,260 కి.మీ రోడ్ నెట్వర్క్ ఉంది, ఇందులో 51% బ్లాక్ టాప్ రోడ్లు (53,445 కి.మీ), 30% అన్ మెటల్ రోడ్లు (31,209 కి.మీ), 10% సిమెంట్ కాంక్రీట్ రోడ్లు (10,794 కి.మీ), మరియు 9% మెటల్ రోడ్లు జాతీయ రహదారులు మినహా రహదారులు (8,828 కి.మీ.).
- రాష్ట్రంలో మొత్తం వాహనాల సంఖ్య 1.51 కోట్లు. ఇందులో మోటార్ సైకిళ్లు మరియు కార్లు కలిపి దాదాపు 85% ఉన్నాయి. దాదాపు 5% ట్రాక్టర్లు మరియు ట్రైలర్లు, మిగిలిన 10% ఇతర వాహనాలు.
- తెలంగాణలో మొత్తం కాంట్రాక్ట్ విద్యుత్ సామర్థ్యం 17,667 మెగావాట్లు. ఇందులో దాదాపు 50% రాష్ట్ర రంగం (8,786 మెగావాట్లు), 36.1% విద్యుత్ ప్రైవేట్ రంగం (6,385 మెగావాట్లు), మరియు 14.1% విద్యుత్ కేంద్ర రంగం (2,496 మెగావాట్లు) ద్వారా ఉత్పత్తి అవుతుంది.
- రాష్ట్రంలో మొత్తం విద్యుత్ కనెక్షన్లు 174.03 లక్షలు. వీటిలో 125.56 లక్షలు (72.15%) గృహాలు, 26.96 లక్షలు (15.49%) వ్యవసాయం మరియు 21.51 లక్షలు (12.36%) పారిశ్రామిక మరియు ఇతర కనెక్షన్లు.

- దక్షిణ భారత రాష్ట్రాలలో తెలంగాణ 2వ అత్యల్ప ప్రసార నష్టాన్ని కలిగి ఉంది మరియు దేశంలో 4వ అత్యల్ప ప్రసార నష్టం కలిగి ఉంది. 2019-20లో రాష్ట్రం యొక్క విద్యుత్ ప్రసారం మరియు పంపిణీ నష్టం 20.46% ఆల్ ఇండియా విలువతో పోలిస్తే 15.28%.

ఆరోగ్యం

- డ్రగ్స్ అండ్ వ్యాక్సిన్ డిస్ట్రిబ్యూషన్ సిస్టమ్ (DVDS) పోర్టల్లో TSMSIDC దేశంలో మూడవ స్థానంలో ఉంది.
- నీతి ఆయోగ్ యొక్క వార్షిక ఆరోగ్య సూచిక 2019-20లో దేశంలోని 19 పెద్ద రాష్ట్రాలలో తెలంగాణ మాత్రమే బలమైన పనితీరును ప్రదర్శించి మూడవ స్థానంలో నిలిచింది.
- ఆసిఫాబాద్, జయశంకర్ భూపాలపల్లి, జనగాం, కామారెడ్డి, కరీంనగర్, ఖమ్మం, రాజన్న సిరిసిల్ల, వికారాబాద్, నిర్మల్లో 900 మంది ఎంబీబీఎస్ విద్యార్థులు చేరే సామర్థ్యంతో 9 కొత్త ప్రభుత్వ వైద్య కళాశాలలను ప్రభుత్వం మంజూరు చేసింది.

మాతా & శిశు సంరక్షణ

- గత దశాబ్దంలో, తెలంగాణలో మాతాశిశు మరణాల నిష్పత్తి (MMR) 61% తగ్గింది, 2010-12లో 110 నుండి 2018-20 నాటికి 43కి తగ్గింది.
- తెలంగాణలో శిశు మరణాల రేటు (IMR) 2014లో 35 నుండి 2020లో 21కి 40% తగ్గింది.
- NFHS 4 మరియు NFHS 5 మధ్య సంస్థాగత జననాలు 91.5% నుండి 97%కి మెరుగుపడ్డాయి మరియు ప్రభుత్వ ఆసుపత్రులలో జననాలు 2015-16లో 30.5% నుండి 2022లో 61%కి మెరుగుపడ్డాయి.
- 2022లో ఆరోగ్య మరియు కుటుంబ సంక్షేమ మంత్రిత్వ శాఖలోని మెటర్నల్ హెల్త్ విభాగం నిర్వహించిన నేషనల్ మెటర్నల్ హెల్త్ వర్క్ షాప్లో హై-రిస్క్ ప్రెగ్నెన్సీ ఐడెంటిఫికేషన్ అవార్డులలో అత్యుత్తమ పనితీరు కనబరిచిన రాష్ట్రాలలో తెలంగాణ రెండవ స్థానంలో నిలిచింది.

విద్య & వైపుణ్య అభివృద్ధి

- తెలంగాణలో 2021-22లో ప్రైమరీ నుండి అప్యర్ ప్రైమరీ (97.01%) మరియు ఎలిమెంటరీ నుండి సెకండరీ (96.29%) వరకు జాతీయ సగటు కంటే 3.83 మరియు 7.48 శాతం పాయింట్లు గణనీయంగా ఎక్కువగా ఉన్నాయి.
- రూ.7,289.54 కోట్ల ఆమోదిత బడ్జెట్తో 26,065 ప్రభుత్వ పాఠశాలల్లో మౌలిక సదుపాయాలను అప్గ్రేడ్ చేయడానికి ప్రభుత్వం 2022 జనవరిలో "మన ఊరు-మన బడి/మన బస్టి-మన బడి" అనే ప్రధాన కార్యక్రమాన్ని ప్రారంభించింది.
- రాష్ట్రం లోని అన్నీ ప్రాథమిక గ్రేడ్ (1 నుండి 5 గ్రేడ్లు) అక్షరాస్యత మరియు సంఖ్య శాస్త్రం వైపుణ్యాల పునాదిని పరిపుష్టి చేయడానికి 'తొలి మెట్టు' అని ఒక కొత్త కార్యక్రమాన్ని ప్రారంభించింది

సంక్షేమం

- తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం దళిత కుటుంబాలు ఆర్థికంగా నిలదొక్కు కోవడానికి 2021 సంవత్సరం లో 'దళిత బంధు' పేరుతో ఒక కుటుంబానికి పది లక్షల రూపాయల సహాయాన్ని అందించే కార్యక్రమానికి శ్రీకారం చుట్టింది. ప్రతి అసెంబ్లీ నియోజక వర్గం లో 1500 లబ్ధి దారులకు ప్రయోజనం చేకూర్చే లక్ష్యంగా 2022-23 సంవత్సరానికి గాను రూ.17,700 కోట్లు కేటాయించింది.
- 'రెండు పడక గదుల గృహ పథకం' లో భాగంగా డిసెంబర్ 2022 నాటికి ప్రభుత్వం రూ.11, 635.14 కోట్లు ఖర్చు చేసి 1,36,039 గృహాలను నిర్మించడం జరిగింది.
- ప్రభుత్వం 2014-15 సంవత్సరం నుండి సగటున 39 లక్షల లబ్ధిదారులకు మొత్తం రూ.54,989 ను 'ఆసరా పెన్షన్' పథకం క్రింద (జనవరి 2023 వరకు) పంపిణీ చేయడం జరిగింది.
- మహిళలను ఆర్థికంగా బలోపేతం చేసేందుకు రాష్ట్రంలో మొత్తం 46.08 లక్షల మహిళలతో 4.30 లక్షల "స్వయం సహాయక సంఘాలు(SHGs) ఏర్పాటు చేయబడ్డాయి.

పాలన

ప్రభుత్వం ప్రభుత్వ అధికారుల పాత్రను గుర్తిస్తుంది మరియు సమర్థ పాలన అందించడంలో వారిని వెన్నెముకగా పరిగణిస్తుంది. తెలంగాణ స్టేట్ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ (TSPSC) గత 8 సంవత్సరాలలో దాదాపు 55,144 ఖాళీల కోసం 135 డైరెక్ట్ రిక్రూట్మెంట్ నోటిఫికేషన్లను విడుదల చేసింది. 2022లో, డైరెక్ట్ రిక్రూట్మెంట్ (జనవరి 1, 2023 వరకు) ద్వారా 17,134 పోస్టుల భర్తీకి కమిషన్ నోటిఫికేషన్ ఇచ్చింది.

పర్యావరణం

ప్రభుత్వం 2015-16లో ప్రధాన కార్యక్రమమైన "తెలంగాణకు హరితహారం (తెలంగాణకు హరిత హారం)" (TKHH)ను ప్రారంభించింది. ఈ కార్యక్రమం కింద, అటవీ సాంద్రతను పెంచడానికి మరియు ఇంటెన్సివ్ వాటర్ హార్వెస్టింగ్ నిర్మాణాల ద్వారా సహజ పునరుత్పత్తికి సహాయపడటానికి నోటిఫైడ్ అటవీ ప్రాంతాల లోపల మరియు వెలుపల విస్తృతమైన ప్లాంట్షన్ కార్యకలాపాలు చేపట్టడం జరుగుతుంది. 2022-23 నాటికి, 14,965 నర్సరీలు స్థాపించబడ్డాయి మరియు రూ.10,417 కోట్ల వ్యయంతో 230 కోట్ల ప్లాంట్షన్ లక్ష్యంతో 117.68% విజయవంతమైన రేటుతో 270.65 కోట్ల మొక్కలు నాటడం జరిగింది.

AP & TS
మెగా ప్యాక్

Includes
Live Batches
Test Series
Video Lectures
eBooks

APPSC, TSPSC
AP & Telangana Police,
TET/CTET, DSC, Gurukula
Other AP & Telangana State Exams
Bank (RBI, SBI, IBPS, IBPS RRB)
Insurance, SSC, RAILWAY
Technical: JLM, JE, ALP

12 Months Validity

